

*Mag. Janja Batič
Jerneja Herzog
Dr. Matjaž Duh*

Stališča študentov likovne pedagogike do pridobljenih splošnih in predmetno specifičnih kompetenc

Pregledni znanstveni
UDK: 73/76:378

POVZETEK

V času študija likovne pedagogike naj bi študentje pridobivali splošne in predmetnospecifične kompetence za poučevanje likovnih vsebin v osnovnih in srednjih šolah. Predmetnospecifične kompetence naj bi študentje pridobivali pri tako imenovanih strokovnih predmetih, kot so risanje, slikanje, kiparstvo, grafika ipd. To pomeni, da naj bi pri teh predmetih bodoči likovni pedagogi ob lastnem likovnem izražanju spoznali posebnosti posameznih likovnih področij, izrazne možnosti likovnih tehnik, materiale, orodja ipd. Žal pri predmetu didaktika likovne vzgoje opažamo, da študentje zelo slabo poznajo temeljne vsebine svoje stroke, to pa zelo otežuje kakovostno pripravo na pedagoški proces. Opažamo namreč, da pri izvajalcih strokovnih predmetov manjka motiviranost za poglobljeno podajanje strokovnih vsebin, ki naj bi bile temelj študija likovne pedagogike. V študijskem letu 2008/09 smo izvedli raziskavo, v katero smo vključili študente tretjega in četrtega letnika likovne pedagogike na Pedagoški fakulteti v Mariboru (n = 45). Podatke smo pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika. Zanimalo nas je, kakšna so stališča študentov do pridobljenih kompetenc v času študija. Rezultati kažejo na to, da študentje zaznavajo prej omenjene težave. Kot največji problem izpostavljajo pomanjkljivo poznavanje posameznih likovnih tehnik in njihovih izraznih možnosti, med likovnimi področji pa izstopa nepoznavanje prostorskega (arhitekturnega) oblikovanja.

Ključne besede: splošne kompetence, predmetnospecifične kompetence, študij likovne pedagogike, likovne tehnike, prostorsko (arhitekturno) oblikovanje.

Motivating future art teachers to creatively plan and carry out lessons in art

Review of a scientific article
UDK: 73/76:378

ABSTRACT

During the study of art education, university students should gain general and subject-specific competences for teaching visual arts at the elementary or secondary

school levels. As for subject-specific competences, the students should acquire these in the so-called technical subjects – drawing, painting, sculpture, graphics etc. In other words, these are the subjects that should help future art teachers to acquire – through their own artistic expression – specific information about various art forms, the expressive possibilities of art techniques, and a familiarization with different materials and tools. Unfortunately, it is often the case in art didactics classes, that students have a rather poor knowledge of the fundamentals of art, which makes it difficult to achieve proper preparation for teaching. The harsh reality is that teachers lack motivation to deliver an in-depth presentation of expert subject matter, which is considered a basic element in the study of art education. During the 2008/2009 school year we conducted research that included students who were attending the third and fourth years of an Art Education program at the Faculty of Education in Maribor (n = 45). The data was obtained via a questionnaire. Our aim was to discover how students perceive the competences they have to acquire during their studies. The results clearly show that students are aware of the above-mentioned issues. According to them, the biggest problem is inadequate knowledge of specific art techniques and their expressive possibilities. As far as art forms are concerned, the most prominent issue appeared to be a poor knowledge of spatial (architectural) design.

Key words: general competences, subject-specific competences, study of art education, art techniques, spatial (architectural) design.

Uvod

Motiviranost učencev in dijakov za likovno izražanje je odvisno od številnih dejavnikov. Prav gotovo pa ima pri tem pomembno vlogo učitelj. Berce Golob (1993) pravi, da lahko učitelj motivira učence z likovnim problemom, likovno tehniko, zanimivimi materiali in orodji ter likovnim motivom. Prav tako že v starejši literaturi beremo, da naj bi v učencih zbudili "živo, čustveno razmerje do izbrane naloge, navdušenje za delo in vero v uspeh" (Gerlovič, 1968, str. 147). To pa je skoraj nemogoče, če učitelj sam ni motiviran oziroma nima veselja do poučevanja likovne vzgoje. Učitelj likovne vzgoje bo zelo težko notranje motiviran za ustvarjalno likovnopedagoško delo brez ustreznih kompetenc. To pomeni, da mora dobro poznati stroko in imeti ustrezno znanje s področja pedagogike, didaktike in psihologije. Karlavaris (1991) navaja nekatere bistvene lastnosti likovnega pedagoga, kot so: splošne osebnostne značilnosti, dobro poznavanje vseh področij likovne umetnosti, odprtost za različna mnenja, sposobnost komunikacije itd. Duh (1999) pravi, da je "osebnost likovnega pedagoga zelo kompleksna in da se takšni učitelji lahko pripravljajo samo ob pravi selekciji kadrov in v posebnem, specifičnem izobraževalnem sistemu, ki jim omogoča široko splošno izobrazbo in kvalitetno osebnostno rast" (str. 669).

Za uspešno poučevanje likovne vzgoje je nujno, da bodoči učitelji v času študija pridobijo ustrezna predmetnostrokovna (poznavanje posameznih panog likovne umetnosti) in pedagoško-didaktična znanja. Žal v zadnjih letih opažamo, da imajo

študentje zelo šibko predmetnospecifično znanje. To pomeni, da je potrebno pri predmetni didaktiki, ki naj bi študente poglobljeno usposabljala za izvajanje likovnopedagoškega dela, študentom ob tem pojasnjevati temeljne strokovne pojme, jih seznanjati z likovnimi tehnikami, materiali, pripomočki itd. Stanje pa je še posebej težavno pri (ne)poznavanju likovnega področja prostorskega oblikovanja, saj se bodoči likovni pedagogi v okviru strokovnih predmetov z vsebinami tega področja sploh ne srečajo. Vemo, da lahko bodoči učitelji pridobijo ustrezna znanja le, če v času študija ob ustreznih pedagoških znanjih pridobivajo tudi ustrezno teoretično in praktično znanje ob lastnem likovnem prakticiranju (Green idr., 1998). Žal Ross (1999) ugotavlja, da je izobraževanje likovnih pedagogov še vedno usmerjeno v ozko obrtniško poznavanje neke stroke. Npr. bodoči likovni pedagogi naj bi v času študija spoznali kar najrazličnejše likovne tehnike (ki jih bodo kasneje predstavljali učencem), ne pa zgolj izbranih. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da predmetnostrokovno znanje likovnih pedagogov ni samo poznavanje likovnega jezika in likovnih tehnik. Likovni pedagogi bi morali biti usposobljeni za izvajanje ur likovne vzgoje, ki bi pri učencih razvijale kritično mišljenje, ustvarjalno reševanje problemov in sposobnost medkulturne komunikacije (Gibson, 2003). Gre tudi za splošne vzgojno-izobraževalne cilje, kot so npr. razvijanje sposobnosti dela v timu, sposobnost razmišljanja o delu drugih, spoštovanje drugačnih meril in vrednot, razvijanje sposobnosti izražanja lastnih izkušenj, razvijanje sposobnosti ravnanja z materiali in pripomočki, ki naj bi jih učenci dosegali znotraj predmeta likovne vzgoje (Turković, 2009).

Vse to pa naj bi predstavljalo temelj izobraževanja bodočih likovnih pedagogov in to ne le pri predmetni didaktiki, temveč pri vseh strokovnih predmetih. Zato smo med študenti likovne pedagogike izvedli raziskavo o pridobljenih kompetencah v času študija.

Metodologija

Namen raziskave je bil, ugotoviti, kakšna so stališča bodočih likovnih pedagogov do pridobljenih kompetenc v času študija. Anketirali smo študente tretjega in četrtega letnika likovne pedagogike z Oddelka za likovno umetnost Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, in sicer dvajset študentov tretjega in petindvajset študentov četrtega letnika ($n = 45$). V raziskavi je sodelovalo triintrideset študentk in dvanajst študentov. Anketiranje je potekalo v mesecu maju leta 2009. Vprašalnik je kombinacija lestvice stališč Likertovega tipa in odprtih vprašanj. Veljavnost vprašalnika smo preverjali s faktorsko analizo, ki je pokazala, da gre za instrument z ustrezno veljavnostjo. Prvi faktor pojasni 32,735 % variance, kar je več od določene spodnje meje (20 %). Zanesljivost vprašalnika smo preverjali z metodo analize notranje konsistentnosti ($\alpha = 0,858$) in faktorsko analizo. Faktorska analiza je pokazala, da vsi faktorji pojasnijo 72,869 % variance. Iz tega je razvidno, da gre za instrument z visoko zanesljivostjo. Objektivnost vprašalnika smo zagotovili z natančnimi in nedvoumnimi navodili. Anketiranje je potekalo anonimno. S pomočjo vprašalnika smo želeli odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kakšna so stališča študentov do splošnih in predmetnospecifičnih kompetenc, ki so jih dobili v času študija do tega trenutka?
- S kakšnimi težavami so se srečali pri pripravah na nastop v razredu?
- Katere kompetence bi študentje po njihovem mnenju potrebovali, da bi bili pri nastopih in v kasnejši likovnopedagoški praksi čim bolj uspešni?
- Kako študentje ocenjujejo študij likovne pedagogike?
- Dobljene podatke smo analizirali na nivoju deskriptivne statistike, odgovore na odprta vprašanja pa smo razdelili na posamezne kategorije in jih prav tako predstavili v tabelah.

Rezultati in diskusija

S prvim sklopom vprašanj smo želeli ugotoviti, kakšna so stališča študentov do splošnih kompetenc, ki so jih dobili v času študija do tega trenutka (tabela 1).

Iz tabele 1 je razvidno, da študentje pozitivno ocenjujejo pridobljene splošne kompetence. Več kot polovica vprašanih (66,7 %) se strinja, da so v času študija v zadostni meri razvili sposobnost komuniciranja. S sposobnostjo komunikacije sta povezana tudi sodelovanje in delo v timu, ki je pri pedagoškem delu neizogibno. Več kot polovica vprašanih študentov se strinja (48,9 %) ali zelo strinja (13,3 %), da so v času študija do tega trenutka razvili sposobnost sodelovanja in dela v timu. Manjši delež vprašanih pa se strinja (40,0 %) ali zelo strinja (4,4 %), da so v času študija v zadostni meri razvili sposobnost komuniciranja s strokovnjaki z drugih področij. Umetnik se lahko zapre v atelje in z zunanjim svetom komunicira s svojim likovnim delom, za likovnega pedagoga pa je to nesprejemljivo. O likovnem in likovnopedagoškem delu mora komunicirati s strokovnjaki z drugih področij. Več kot polovica (51,1 %) vprašanih študentov meni, da so v času študija v zadostni meri razvili svoje vodstvene sposobnosti. Gre za sposobnost, brez katere si težko predstavljamo vodenje razreda (razredništvo), vodenje strokovnih aktivov, študijskih skupin ... Uspešno likovnopedagoško delo na osnovni ali srednji šoli je tesno povezano tudi z organizacijskimi sposobnostmi likovnega pedagoga. Zaradi kompleksne situacije v razredu (disciplinske težave, učenci s posebnimi potrebami, spremljevalci v razredu ipd.), ki so jim izpostavljeni učitelji ob povsem birokratskih zahtevah, ki jih morajo usklajevati, so organizacijske sposobnosti ena od temeljnih sposobnosti za kakovostno likovnopedagoško delo v razredu. Zato so zelo spodbudni odgovori študentov na naslednjo trditev. Kar več kot polovica vprašanih študentov (68,9 %) se strinja, da so v času študija v zadostni meri razvili svoje organizacijske sposobnosti.

Odgovori na naslednjo trditev (Menim, da sem v času študija v zadostni meri uporabil/a pridobljena znanja v praksi.) so pričakovani. V dosedanjem študijskem programu je praktičnega usposabljanja zelo malo, začne se šele v tretjem letniku študija. Odgovori študentov tretjega in četrtega letnika se nekoliko razlikujejo, kar pripisujemo dejstvu, da imajo študentje četrtega letnika popolnejšo predstavo o uporabi pridobljenega znanja v praksi, saj so ob anketiranju opravili vse svoje ob-

Tabela 1: Frekvenčna porazdelitev odgovorov na prvi sklop trditvev

Trditve	Odpovi	Se nikakor ne strinjam		Se ne strinjam		Ne vem, se ne morem odločiti		Se strinjam		Se zelo strinjam		Skupaj	
		f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
Menim, da sem v času študija v zadostni meri razvil/a sposobnosti komuniciranja.	Letnik												
	Tretji	1	5	1	5	6	30	9	45	3	15	20	44,4
	Četrti	0	0	1	4	2	8	21	84	1	4	25	55,6
	Skupaj	1	2,2	2	4,4	8	17,8	30	66,7	4	8,9	45	100
Menim, da sem v času študija razvil/a sposobnosti sodelovanja, dela v timu ipd.	Tretji	0	0	2	10,0	3	15,0	11	55,0	4	20,0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	1	4,0	10	40,0	11	44,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	1	2,2	3	6,7	13	28,9	22	48,9	6	13,3	45	100
Menim, da sem v času študija v zadostni meri razvil/a sposobnosti komuniciranja s strokovnjaki z drugih področij.	Tretji	0	0	6	30,0	6	30,0	7	35,0	1	6,0	20	44,4
	Četrti	2	8,0	4	16,0	7	28,0	11	44,0	1	4,0	25	55,6
	Skupaj	2	4,4	10	22,2	13	28,9	18	40,0	2	4,4	45	100
Menim, da sem v času študija v zadostni meri razvil/a svoje vodstvene sposobnosti.	Tretji	0	0	2	10,0	7	35,0	8	40,0	3	15,0	20	44,4
	Četrti	0	0	3	12,0	7	28,0	15	60,0	0	0	25	55,6
	Skupaj	0	0	5	11,1	14	31,1	23	51,1	3	6,7	45	100

Tabela 2: Frekvenčna porazdelitev odgovorov na drugi sklop trditvev

Trditve	Odgovori	Se nikakor ne strinjam		Se ne strinjam		Ne vem, se ne morem odločiti		Se strinjam		Se zelo strinjam		Skupaj	
		f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
Menim, da sem v času študija v zadostni meri razvil/a svoje organizacijske sposobnosti.	Letnik												
	Tretji	0	0	2	10,0	1	5,0	14	70,0	3	15,0	20	44,4
	Četrti	0	0	3	12,0	3	12,0	17	68,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	0	0	5	11,1	4	8,9	31	68,9	5	11,1	45	100
Menim, da sem v času študija v zadostni meri uporabil/a pridobljena znanja v praksi.	Tretji	0	0	3	15,0	5	25,0	9	45,0	3	15,0	20	44,4
	Četrti	2	8,0	8	32,0	7	28,0	3	12,0	5	20,0	25	55,6
	Skupaj	2	4,4	11	24,4	12	26,7	12	26,7	8	17,8	45	100
Menim, da sem v času študija pridobil/a ustrezna znanja za uporabo inform.- komunikacijske tehnologije za delo v šoli.	Tretji	1	5,0	4	20,0	6	30,0	9	45,0	0	0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	7	28,0	7	28,0	9	36,0	1	4,0	25	55,6
	Skupaj	2	4,4	11	24,4	13	28,9	18	40,0	1	2,2	45	100
Menim, da sem v času študija pridobil/a ustrezna znanja s področja razvojne psihologije.	Tretji	1	5,0	4	20,0	9	45,0	6	30	0	0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	9	36,0	9	36,0	5	20,0	1	4,0	25	55,6
	Skupaj	2	4,4	13	28,9	18	40,0	11	24,4	1	2,2	45	100
Menim, da sem v času študija pridobil/a ustrezna znanja in kompetence za delo z učenci s posebnimi potrebami.	Tretji	4	20,0	9	45,0	3	15,0	4	20,0	0	0	20	44,4
	Četrti	13	52,0	10	40,0	2	8,0	0	0	0	0	25	55,6
	Skupaj	17	37,8	19	42,2	5	11,1	4	8,9	0	0	45	100

veznosti pri opravljanju nastopov in pedagoške prakse. Zaskrbljujoč pa je podatek, ki smo ga dobili na naslednje vprašanje. Manj kot polovica vprašanih študentov (40,0 %) meni, da so v času študija pridobili ustrezna znanja za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije. Gre za znanja, ki so nujen pogoj za kakovostno pripravo in izvedbo nastopov in pedagoške prakse in bi jih morali študentje usvojiti v prvih dveh letnikih študija. Velik delež vprašanih študentov (40,0 %) odgovarja, da ne ve oziroma se ne more odločiti, ali so v času študija pridobili ustrezna znanja s področja razvojne psihologije. Petina vprašanih študentov tretjega letnika in več kot polovica vprašanih študentov četrtega letnika se nikakor ne strinja, da so v času študija do tega trenutka pridobili ustrezna znanja in kompetence za delo z učenci s posebnimi potrebami.

Odgovori kažejo, da so študentje po njihovem mnenju v času študija v zadostni meri razvili sposobnosti komuniciranja, sodelovanja in dela v timu, komuniciranja s strokovnjaki z drugih področij ter vodstvene in organizacijske sposobnosti. Možnosti za uporabo pridobljenega znanja v praksi so imeli po njihovem mnenju premalo, prav tako bi potrebovali več znanj s področja razvojne psihologije in kompetence za delo z učenci s posebnimi potrebami. Z naslednjim sklopom vprašanj (tabela 2) smo preverjali stališča študentov do predmetnospecifičnih kompetenc, ki so jih dobili v času študija do tega trenutka.

Iz tabele 2 je razvidno, da se skoraj polovica anketiranih ne strinja (42,2 %) ali nikakor ne strinja (6,7 %) s trditvijo, da so v času študija spoznali raznolike risarske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog v razredu. Manj kot polovica vprašanih se strinja (28,9 %) ali zelo strinja (13,3 %), da so v času študija spoznali raznolike slikarske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog. Manj kot polovica vprašanih se strinja (37,8 %) ali zelo strinja (4,4 %), da so v času študija spoznali raznolike grafične tehnike. Še bolj zaskrbljujoči pa so podatki, ki smo jih dobili pri naslednji trditvi. Več kot polovica vprašanih študentov se ne strinja (37,8 %) ali nikakor ne strinja (24,0 %), da so v času študija spoznali raznolike kiparske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog. Odgovori na naslednje vprašanje so pričakovani, saj študij likovne pedagogike ni usklajen z vsebinami učnega načrta in tako študentom ne zagotavlja, da bi pridobili ustrezna znanja s področja prostorskega oblikovanja. Večina vprašanih študentov se nikakor ne strinja (53,3 %) ali ne strinja (28,9 %) s trditvijo, da so v času študija spoznali raznolike načine oblikovanja in preoblikovanja arhitekturnega prostora za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog.

Večina vprašanih študentov se ne strinja (31,1 %) ali nikakor ne strinja (35,6 %), da so v času študija pri strokovnih predmetih v zadostni meri spoznali in praktično preizkusili vse likovne tehnike, ki so primerne za likovno izražanje v osnovni šoli. Kar tretjina vprašanih študentov se ne strinja, da so s potekom študija zelo zadovoljni, saj ob lastnem likovnem izražanju pri strokovnih predmetih pridobivajo ustrezna znanja in spretnosti za ustvarjalno pedagoško delo v razredu, tretjina pa ne ve oziroma se ne more odločiti. Pričakovani so tudi odgovori, ki smo jih dobili pri naslednji trditvi. Velik delež vprašanih študentov (42,2 %) se ne strinja s tem, da so se v času študija na nastope v razredu pripravljali brez večjih težav, saj so pred tem dobili dovolj strokovnega znanja (pri risanju, slikanju ...) o obravnavani učni snovi

Tabela 2: Frekvenčna porazdelitev odgovorov na drugi sklop trditvev

Trditve	Odgovori	Se nikako ne strinjam		Se ne strinjami		Ne vem, se ne morem odločit		Se strinjam		Se zelo strinjam		Skupaj	
		f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
Menim, da sem v času študija pri strokovnih predmetih (risanje, slikanje ...) spoznal/a raznolike risarske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog v razredu.	Letnik												
	Tretji	2	10,0	7	35,0	4	15,0	4	20,0	4	20,0	4	20,0
	Četrti	1	4,0	12	48,0	4	16,0	5	20,0	3	12,0	3	12,0
	Skupaj	3	6,7	19	42,2	7	15,6	9	20,0	7	15,6	7	15,6
		2	10,0	5	25,0	4	20,0	6	30,0	3	15,0	20	44,4
Menim, da sem v času študija pri strokovnih predmetih (risanje, slikanje ...) spoznal/a raznolike slikarske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog v razredu.	Tretji	0	0	9	36,0	6	24,0	7	28,0	3	12,0	3	12,0
	Četrti	2	4,4	14	31,1	10	22,2	13	28,9	6	13,3	45	100
	Skupaj	6	30,0	3	15,0	5	25,0	5	25,0	1	5,0	20	44,4
	Tretji	1	4,0	5	20,0	6	24,0	12	48,0	1	4,0	25	55,6
	Četrti	7	15,6	8	17,8	11	24,4	17	37,8	2	4,4	45	100
Menim, da sem v času študija pri strokovnih predmetih (risanje, slikanje ...) spoznal/a raznolike kiparske tehnike in materiale za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog v razredu.	Tretji	4	20,0	6	30,0	4	20,0	4	20,0	2	10,0	20	44,4
	Četrti	7	28,0	11	44,0	2	8,0	3	12,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	11	24,0	17	37,8	6	13,3	7	15,6	4	8,9	45	100
	Tretji	11	55,0	4	20,0	2	10,0	3	15,0	0	0	20	44,4
	Četrti	13	52,0	9	36,0	1	4,0	2	8,0	0	0	25	55,6
Menim, da sem v času študija pri strokovnih predmetih (risanje, slikanje ...) spoznal/a raznolike načine oblikovanja in preoblikovanja arhitekturnega prostora za ustvarjalno načrtovanje likovnih nalog.	Četrti	24	53,3	13	28,9	3	6,7	5	11,1	0	0	45	100
	Skupaj	8	40,0	6	30,0	2	10,0	4	20,0	0	0	20	44,4
	Tretji	6	24,0	10	40,0	7	28,0	2	8,0	0	0	25	55,6
	Četrti	14	31,1	16	35,6	9	20,0	6	13,3	0	0	45	100
	Skupaj	1	5,0	8	40,0	6	30,0	4	20,0	1	5,0	20	44,4
S potekom študija sem zelo zadovoljen/zadovoljna, saj ob lasnem likovnem izražanju pri strokovnih predmetih pridobivam ustrezna znanja in spretnosti za ustvarjalno likovnopedaško delo v razredu.	Četrti	4	16,0	7	28,0	9	36,0	3	12,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	5	11,1	15	33,3	15	33,3	7	15,6	3	6,7	45	100
	Tretji	1	5,0	8	40,0	2	10,0	8	40,0	1	5,0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	11	44,0	6	24,0	7	28,0	0	0	25	55,6
	Skupaj	2	4,4	19	42,2	8	17,8	15	33,3	1	2,2	45	100
V času študija sem se na nastope v razredu pripravil/a brez večjih težav, saj sem pred tem dobil/a dovolj strokovnega znanja o obravnavani učni snovi (likovnem problemu).	Tretji	0	0	1	5,0	3	15,0	15	75,0	1	5,0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	5	20,0	10	40,0	7	28,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	1	2,2	6	13,3	13	28,9	22	48,9	3	6,7	45	100
	Tretji	0	0	1	5,0	3	15,0	15	75,0	1	5,0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	5	20,0	10	40,0	7	28,0	2	8,0	25	55,6
V času študija sem se na nastope v razredu pripravil/a brez večjih težav, saj sem pred tem dobil/a dovolj metodичnega in didaktičnega znanja.	Četrti	1	4,0	5	20,0	10	40,0	7	28,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	1	2,2	6	13,3	13	28,9	22	48,9	3	6,7	45	100
	Tretji	0	0	1	5,0	3	15,0	15	75,0	1	5,0	20	44,4
	Četrti	1	4,0	5	20,0	10	40,0	7	28,0	2	8,0	25	55,6
	Skupaj	1	2,2	6	13,3	13	28,9	22	48,9	3	6,7	45	100

(likovnem problemu). Iz tabele lahko tudi vidimo, da se več kot polovica vprašanih študentov strinja (48,9 %) ali zelo strinja (6,7 %) s trditvijo, da so se na nastope v razredu pripravljali brez večjih težav, saj so pred tem dobili dovolj metodičnega in didaktičnega znanja.

Dobljeni rezultati kažejo na to, da študentje v času študija ne dobijo dovolj strokovnega znanja, ki naj bi predstavljalo pomemben del študija likovne pedagogike in osnovo za podajanje didaktičnih vsebin. Ob koncu smo analizirali odgovore na odprta vprašanja. Najprej nas je zanimalo, s katerimi težavami so se srečali študentje pri pripravah na nastope. Študentje tretjega letnika so največkrat, in sicer v petnajstih primerih, navajali nepoznavanje likovnih tehnik. Nekateri so omenjali likovne tehnike na splošno, drugi pa so zapisali konkretno tehniko ali področje. Dvakrat so omenjene težave pri iskanju idej za uvodno motivacijo, nekaj odgovorov pa se pojavi le enkrat (trema pred nastopom, pisanje priprav, snov ...). Primeri odgovorov, ki so jih podajali študentje tretjega letnika:

- "Največ težav je bilo pri izbiri primerne motivacije. Včasih so mi probleme delale tehnike, saj se npr. s kaširanjem še nisem nikoli srečala."
- "Predvsem s težavami, povezanimi z likovno tehniko, saj nas na fakulteti ne seznanijo z osnovnimi tehnikami, primernimi za osnovno šolo, ampak se predvsem pri kiparstvu ukvarjamo z umetnostjo, ki se mi ne zdi primerna in uporabna za osnovno šolo."
- "Imela sem premalo znanja o kiparskih tehnikah, saj jih v šoli nismo spoznali in govorili o njih, tudi o preoblikovanju arhitekturnega prostora nisem imela znanja."

Študentje četrtega letnika so v šestih odgovorih izpostavili težave zaradi slabega poznavanja učne snovi, prav tako so v šestih odgovorih izpostavili nepoznavanje likovnih tehnik, v petih odgovorih se pojavijo težave s pomanjkanjem literature, v štirih pisanje priprav, ostali odgovori pa se pojavljajo dvakrat ali enkrat (pomanjkanje časa, premalo izkušenj, nepotrebna birokracija, ni bilo težav ...). Primeri odgovorov, ki so jih podajali študentje četrtega letnika:

- "Težava je bila predvsem v tem, da pri določenih nastopih nismo imeli predznanja, ki bi ga morali pridobiti na faksu pri praktičnih predmetih. V srednji šoli pa smo se srečali s temami oz. nalogami, ki so nam bile povsem neznane, in dostikrat so dijaki imeli več znanja z določenega področja."
- "Težava je bila pri prostorskem oblikovanju, saj se je bilo potrebno učiti celo iz osnovnošolskega učbenika, da sem si razjasnila snov. Tudi tehnika "frotaz" mi pred pripravo na nastop ni bila čisto razumljiva."
- "Največjo težavo mi je predstavljala predstavitev tehnik in njenih postopkov, katerih nismo obravnavali/spoznali pri praktičnem delu. Tudi znanje likovne teorije je preplitko in sem se za nastop morala o zastavljenem problemu dosti sama pozanimati. V veliko pomoč so nam bili učitelji na osnovnih šolah, ker poznajo problem, da študenti ne usvojijo potrebnih znanj v času študija."

Zanimalo nas je tudi, katere kompetence (znanja, spretnosti ipd.) bi študentje po njihovem mnenju morali pridobiti v času študija, da bi bili pri nastopih in v kasnejši

likovnopedagoški praksi čim bolj uspešni. Študentje tretjega letnika so ponovno v petnajstih primerih navedli, da bi v času študija morali spoznati likovne tehnike, materiale ipd. posameznih likovnih področij in jih praktično preizkusiti, prav tako bi potrebovali več prakse in nastopov v osnovni in srednji šoli, ki bi se po njihovem mnenju morala začeti prej in ne šele v tretjem letniku (6 odgovorov). Ostali odgovori pa se pojavljajo dvakrat ali enkrat (več razvojne psihologije, večšine retorike, poznavanje prostorskega oblikovanja ...). Primeri odgovorov, ki so jih podajali študentje tretjega letnika:

- "Menim, da bi morali pred nastopi in prakso med študijem spoznati vse slikarske, risarske in kiparske tehnike. Največji problem pa je prostorsko oblikovanje, saj med študijem ne spoznamo nič o tem. Menim, da bi lahko imeli dodaten predmet – prostorsko oblikovanje."
- "Predvsem spoznati več likovnih tehnik, ki jih lahko uporabiš na nastopih. Pri grafiki se že tri leta ukvarjamo večinoma z linorezom in lesorezom, nismo pa še spoznali globokega tiska. Pri kiparstvu smo delali stvari, ki jih še sami povsem ne razumemo – kako naj to uporabimo in vnesemo v OŠ?"
- "Znanja s področja razvojne psihologije, spoznati več likovnih tehnik v času študija (pri strokovnih predmetih)."

Študentje četrtega letnika so največkrat omenili, da bi potrebovali več znanja o posameznih likovnih tehnikah (sedem odgovorov), potrebovali bi več prakse v osnovi in srednji šoli (štirje odgovori), večšine retorike (trije odgovori). Ostali odgovori se pojavljajo dvakrat ali enkrat (poznavanje kiparstva, prostorskega oblikovanja, delo z učenci s posebnimi potrebami, več didaktike likovne vzgoje...). Primeri odgovorov, ki so jih podajali študentje četrtega letnika:

- "Morali bi dobiti veliko več praktičnega znanja pri praktičnih predmetih – spoznati vse različne načine oblikovanja. Sam program likovne pedagogike bi moral bolj strmeti k temu, da bomo mi učitelji in ne umetniki. Bilo bi pa tudi dobro, če bi imeli možnost več praktičnih nastopov že prej na faksu pri vajah in nato še na šoli."
- "Menim, da sem v času študija dobila dovolj znanja pri slikarstvu in risanju, poizkusila sem se v različnih tehnikah in prav tako motivih in to mi je pomagalo pri nastopih. Več znanja pa bi morala dobiti pri kiparstvu, ker vsebuje veliko različnih tehnik in materialov za oblikovanje, od katerih sem pridobila znanje na minimumu oz. zelo, zelo malo. Tako sem se v bistvu bala, da bi na nastopu dobila kaj takega, kar bi od mene zahtevalo veliko znanja, ki pa ga nimam."
- "Absolutno bi bilo potrebno imeti več prakse, na različnih šolah, z različnimi starostmi otrok in njihovimi problemi. Prav tako bi bilo potrebno profesorjem, ki poučujejo praktične predmete, pojasniti, da smo bodoči likovni pedagogi, ne pa umetniki na vseh področjih."

Ob koncu smo študente prosili, da ocenijo dosedanji potek študija in odgovor pojasnijo. Ponudili smo jim pet odgovorov, in sicer: s študijem sem zelo zadovoljen/zadovoljna, s študijem sem zadovoljen/zadovoljna, s študijem sem delno zadovoljen/zadovoljna, s študijem nisem zadovoljen/zadovoljna in s študijem nisem niti najmanj zadovoljen/zadovoljna.

Tabela 3: Ocena študija

Odgovori	Zelo zadovoljen/ zadovoljna		Zadovoljen/ zadovoljna		Delno zadovoljen/ zadovoljna		Nisem zadovoljen/ zadovoljna		Niti najmanj zadovoljen/ zadovoljna		Skupaj	
	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
Letnik												
Tretji	0	0	6	30,0	12	60,0	2	10,0	0	0	20	44,4
Četrti	2	8,0	5	20,0	13	52,0	3	12,0	2	8,0	25	55,6
Skupaj	2	4,4	11	24,4	25	55,6	5	11,1	2	4,4	45	100

Iz tabele 3 je razvidno, da je več kot polovica vseh študentov (55,6 %) le delno zadovoljnih s študijem. Manj kot četrtina študentov (24,4 %) je s študijem zadovoljnih. Primeri odgovorov študentov, ki so s študijem delno zadovoljni:

- "Sam študij se mi zdi zelo zanimiv in sem prepričana, da sem izbrala pravo smer. Ne strinjam pa se z načinom podajanja znanja (še le v tretjem letniku spoznaš, zakaj sploh delaš ta faks, kljub temu da pridobljenih znanj skoraj ne moreš uporabiti v OŠ in se moraš pred vsakim nastopom še naučiti določenih stvari (predvsem tehniko), da nastop sploh lahko izpelješ)."
- "Po eni strani je študij odličen (vsaj kar se tiče pedagoške in likovne plati), vendar je to tudi največja napaka oz. hiba, saj menim, da sta ti plati študija premalo povezani med sabo. Likovni del študija preveč forsira stil učenja ALU-ja."
- "Ker je ta študij zelo razdvojen, ni ne akademija za likovno umetnost in ne likovna pedagogika."

Primeri odgovorov študentov, ki so s študijem zadovoljni (tudi pri teh so nekateri študentje navajali pomanjkljivosti študija):

- "Čeprav ni vse tako, kot bi moralo biti, sem skozi čas študija spoznala veliko novih stvari, ki mi bodo kot bodoči učiteljici zelo koristile, vendar vem, da je kljub temu tega znanja premalo in bom morala še veliko stvari spoznati sama, saj med študijem nismo imeli priložnosti. Pri samem našem programu se pozna, da si večina profesorjev prizadeva za akademijo in so tako že na nas gledali kot na bodoče "umetnike" in ne kot na bodoče učitelje".
- "Ker sem se marsikaj naučila – je pa res, da je za takšno pedagoško smer preveč poudarka na umetniškem ustvarjanju kot pa na delu v razredu in možnosti, ki se jih lahko poslužiš, da je pouk čim bolj zanimiv."
- "Ker sem si želel likovno ustvarjati in prejemati določene izkušnje v tej smeri."

Primeri odgovorov študentov, ki s študijem niso zadovoljni:

- "Izvajanje neaktualnih nalog (kiparstvo, multimedija). Slab odnos profesorjev do študentov (čudni izpadi profesorjev med urami). Ena ali nobene korekture v štirih do osmih urah izvajanja neke naloge (konstantno), neprimerno ocenjevanje (smo pedagogi, ne akademiki), nepotrebno ukvarjanje z birokracijo itd."
- "V času študija sem dobila premalo znanj, ki bi jih lahko uporabila pri delu na šoli, pa naj bo to v OŠ ali SŠ. Urnik, ki smo mu podvrženi, je katastrofalen, saj

smo polno zasedeni in niti približno ni časa za delo, ki bi prinašalo presežke (delo doma). Oblika študija mi ne odgovarja, ker sta mi dve leti didaktike likovne vzgoje premalo."

Sklep

Rezultati vprašalnika, s katerim smo želeli raziskati stališča študentov tretjega in četrtega letnika likovne pedagogike Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru do splošnih in predmetnospecifičnih kompetenc, ki so jih pridobili v času študija (pri tem je potrebno poudariti, da so študentje tretjega letnika lahko podajali mnenja le za prva tri leta študija), kažejo na nekatere težave. Medtem ko študentje izražajo večinoma pozitivno mnenje o splošnih kompetencah, je rezultat pri predmetnospecifičnih kompetencah manj spodbuden. V vprašalniku smo se osredotočili predvsem na tiste kompetence, ki naj bi jih med drugimi pridobili študentje pri strokovnih predmetih in so nujen pogoj za študentovo samostojno in ustvarjalno delo pri predmetu didaktika likovne vzgoje. Pri tem nismo raziskovali stališč študentov do ostalih kompetenc, ki naj bi jih pri risanju, slikanju, grafiki ipd. v okviru študija likovne pedagogike še razvijali. Zato menimo, da bi bilo smiselno bolj poglobljeno pristopiti k raziskovanju predmetnospecifičnih kompetenc, ki naj bi jih med študijem razvijali študentje likovne pedagogike. Prav tako bi bilo nujno našo raziskavo razširiti, zasnovati longitudinalno in s tem pridobiti podatke za naslednjih nekaj generacij. Zanimiva bi bila tudi primerjava s stališči študentov likovne pedagogike Pedagoške fakultete v Ljubljani. Zaključujemo pa s citatom ene od študentk likovne pedagogike, ki je v vprašalniku označila, da je s študijem delno zadovoljna, in odgovor pojasnila takole: "Preden sem se odločila za študij likovne pedagogike, sem obiskovala umetniško gimnazijo – likovna smer. Študij se od omenjene gimnazije razlikuje le v tem, da se tukaj srečamo z didaktiko, nastopi in malo podrobneje obdelujemo sodobno umetnost. Glede ostalih predmetov (risanje, slikanje ...) pa sem na omenjeni gimnaziji spoznala več tehnik, se soočila s težjimi problemi ... Zaradi občasne nezanimivosti študija sem izgubila dostikrat motivacijo za delo in nadaljnji študij."

LITERATURA

- Berce Golob, H. (1993). *Likovna vzgoja. Načini dela pri likovni vzgoji*. Ljubljana: DZS.
- Duh, M. (1999). Permanentno strokovno spopolnjevanje likovnih pedagogov v funkciji dviga kvalitete likovno-vzgojnega dela. V V. Rosić (ur.), *Nastavnik – čimbenik kvalitete u odgoju i obrazovanju*. Rijeka: Filozofski fakultet.
- Duh, M. in Batič, J. (2008). Su-oblikovanje prostora u funkciji učenja za održivi razvoj. V V. Uzelac in L. Vujičić (ur.), *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj* (261–266). Rijeka: Sveučilište, Učiteljski fakultet.
- Gerlovič, A. (1968). *Likovni pouk otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

-
- Gibson, R. (2003). Learning to be an Art Educator: Student Teachers' Attitudes to Art and Art Education. *International Journal of Art & Design Education*, 1, 111–120.
- Green, L. idr. (1998). A Study of Student Teachers' Perceptions of Teaching the Arts in Primary Schools. *British Educational Research Journal*, 1, 95–107.
- Karlavaris, B. (1991). *Metodika likovnog odgoja 2*. Rijeka: Hofbauer.
- Ross, M. (1999). Teacher Training in the Arts: At the Vanishing Point. *Journal of Art & Design Education*, 3, 351–358.
- Turković, V. (2009). Umjetničko obrazovanje u tranziciji: Likovno obrazovanje u europskom obrazovnom sustavu. *Metodika*, 10 (1), 8–38.

Elektronski naslov: janja.batic@uni-mb.si
jerneja.herzog@uni-mb.si
matjaz.duh@uni-mb.si

Založniški odbor je prispevek prejel 17. 9. 2009.

Recenzentski postopek je bil zaključen 29. 10. 2009.
